

me tilanne on sikäli mielenkiintoinen, että meillä on yhdistetty nämä kaksi oppiainetta ja vieläpä yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan saman professuurin alaisuuteen. Tilanne antaisi mahdollisuuden mielenkiintoisille kokeiluille ja yhteisprojekteille - tai sitten toisen tieteenalan laiminlyömiselle!

Tästäpä syntyikin sitten spontaanisti mielenkiintoinen koulutustamme koskeva keskustelu, jossa saimme taas uutisia tiedepolitiikkamme lyhytnäköisyydestä. Tampereen koulutuspiistettä ei kaikkialla nähdä kehityskelpoisena, vaan pyritään ajamaan jos jonkinlaisia rinnakkais- ja poikkeuskoulutusvaihtoehtoja, joilla vähäiset resurssit hajotetaan kirjaimellisesti taivaan tuuliin. Meitä kaikkia käytännössä koskeva keskustelunaihe oli teorian ja käytännön suhde koulutuksessa, saimme mielenkiintoista tietoa tämänhetkisestä informaattikkojen kurssituksesta.

TIETEELLISEN KOMMUNIKAATION KIEMURAT

Toisessa lukijatapaamisessamme oli läsnä arvovaltainen joukko vieraita, jotka olivat ottaneet osaa UDK:n järjestämään neuvottelukokoukseen tieteenalamme aikakauslehtihankkeesta (Irmeli Hovi, Arja-Riitta Haarala, Marjatta Okko, Anneli Veilahti). Yht.tri. Pertti Suhosen alustus perustui Suomen Akatemian rahoittamaan tutkimusprojektiin "Tieteellisen kommunikaation ongelmat yhteiskuntatieteissä", jonka toteuttamiseen ottavat Suhosen lisäksi osaa mm. Oili Kokkonen ja Pertti Rautio. Suhonen ja Rautio pyrkivät selvittämään tiedonkulun verkostoja ja niiden muutoksia yhteiskuntatieteissä tutkimalla sosiologian ja valtio-opin väitöskirjojen viitteitä ja lähteistöä. Samalla pyritään kehittämään viiteanalyysiä, joka nykyisellään on melko karkea kvantitatiivinen kirjastotieteen "työväline".

Sisällönanalyysillä Suhonen ja Rautio saavat väitöskirja-aineistostaan esille erilaisia lähteiden käytön tapoja ja traditioita, näin voidaan esim. seurata eri ajatusten tuloa tiedeyhteisöjen piiriin. Akateeminen traditio tai koulukunta on tunnetusti usein sangen vanhoillinen ja uutta tietoa vierastava, toisin sanoen pitäytyään vanhoihin paradigmoihin ja vältetään sen kanssa ristiriitaista tietoa. Mielenkiintoinen tilanne on esimerkiksi marxilaisen tutkimuksen kohdalla, joka tuli suomalaisen tieteen ikäänkuin "takaperin", nuorempien tutkijoiden ja opiskelijoiden tuomana. Siltä puuttuu vahva akateeminen traditio (joka on olemassa useissa muissa Euroopan maissa), mutta sen tieteellisyys on jo kutakuinkin yleisesti hyväksyttyä maamme tutkijapiireissä. Eri

asia on tietenkin se, että useat porvarillisen tutkimuksen johtopiirit kieltäytyvät ideologisista syistä hyväksymästä marxilaisen tutkimuksen tieteellisyyttä. Lisäksi suomalainen professorikunta (varsinkin yhteiskuntatieteiden alalla) voisi toki tuntea marxilaista tieteenfilosofiaa ja metodiikkaa paremmin, esim. lenssiaattiseminaarin ohjaajalle on toki noloa joutua täysin oppipojan asemaan.

Keskustelimme myös yhteiskuntatieteellisen tiedon luonteesta yleensä, ja sen soveltumisesta 'mekaanisten' tietojärjestelmien pohjaksi (esim. Social Science Citation Index). Esimerkiksi kemian alalla ovat aikakauslehtiartikkelien nimet nykyisin lähes valmiita indeksitermejä liitettyinä toisiinsa konjunktioilla. Tämä mahdollistaa jossain määrin - toisin kuin yhteiskuntatieteissä - esim. automaattisen indeksoinnin (KWIC ym.) käytön. Yhteiskuntatieteellisen tiedon (ja kielen) luonteeseen kuuluu kuitenkin terminologian suurikin vaihtelu tieteenperitios- ta toiseen siirryttäessä, joten suuret kansainväliset tietojärjestelmät ovat sangen kyseenalaisia. Kun lisäksi otetaan huomioon yhteiskuntatieteellisen tiedon merkitys yhteiskunnan muuttamisen välineenä, ja toisaalta suurten tietojärjestelmien kaupallinen luonne, on selvää että ne sisältävät melkoisiakin ristiriitoja. Tässä tulee myöskin esiin kysymys informaation asiantuntijuudesta, voiko pelkkä "informaatioteknikko" joka hallitsee hyvin olemassaolevat tiedonvälityskanavat toimia todellisen ja relevantin yhteiskuntatieteellisen tiedon välittäjänä? Mikä on hänen vastuunsa/informaatiojärjestelmien vastuu todella tutkimuksen kannalta tärkeän tiedon välittymisessä? Tämä ongelmanasettelu johtaa jälleen kerran keskusteluun koulutuksesta, teorias- ta ja käytännöstä sekä sisällön ja tekniikan suhteista.

ME TULEMME TAAS...

Keskustelu polveili ja pulpahteli niin monenlaisissa kiinnostavissa teorian ja käytännön asioissa, etten ole tähän edes pyrkinytkään kirjaamaan kaikkia keskustelun aiheita. Taas kerran kuitenkin huomattiin, että keskustelu on eräs parhaita oppimismuotoja, silloinkin kun vain kuuntelee. Asioita yhdessä pyöriteltäessä niistä kääntyy esiin odottamattomia puolia jotka mahdollistavat syvällisemmän oppimisen. Eikä kenenkään ainakaan meidän tapaamisissamme tarvinnut tuntea itseään muita huonommaksi - kaikki olimme siellä oppimassa asioita.

Joten päätimme jatkaa syksyllä systeemeitä, pitäkäähän silmällä! Kun näkyy noita tieteellisen julkaisusarjan osiakin ilmestyvän mukavasti, ja menevän vielä kaupaksikin...

SYKSYLLÄ KAIKKI ON TOISIN

Tämän vuoden tutkintovaatimusten käsittely on laitoksen perinteiden mukaan yritetty järjestää mahdollisimman laajana. Jo useana vuonna on vaatimuksia vaihtelevalla menestyksellä käyty läpi ja paranneltu opiskelijain ja opettajien yhteisissä työryhmissä ja kokouksissa. Myös Asiasanan ja Niteen kirjoittelu on sisältänyt kurssivaatimusten konkreettista kritiikkiä.

Tälle vuodelle voidaan ensinnäkin kirjata se edistysaskel, että valmistelevalle työryhmän saavutukset jaettiin luennoilla ja laitoksella monistettuna kaiken kansan saataville, jotta laitoskokouksen työllä olisi pohjaa. Puute verrattuna eräisiin aikaisempiin vuosiin oli, ettei valmistelutyöhön osallistunut opettajia kuin konsultoivina jäseninä. Työryhmä ehti kokoontua kuutisen kertaa ja siihen osallistui toistakymmentä ihmistä. Itse laitoskokous 5.4., jonka tulokset myöhemmin laitosneuvostossa kirjattiin tiedekuntaan vietäviksi, oli niin kovatahtinen, että uudistava keskustelu jäi liiankin vähiin. Toisaalta tutkintovaatimustyön yhteydessä (sehän puuttuu lähinnä kirjallisuuteen, opetuksen rakenteeseen, luentosarjojen otsikoihin etc.) tuli esiin valtavasti ajatuksia opetuksen sisällöllisestä kehittämisestä. Tämän aineiston muokkaaminen ja jäsentäminen jatkuu: päätettiin esim. pitää Outin ja Annelin sekä halukkaiden opiskelijoiden voimin kohdan 11 (luettelointi, luokitus ja indeksointi) probleemien ratkaisemiseksi palaveri, joka tätä kirjoitettaessa on vasta tulossa.

Laitoksellamme tehty konkreettinen opetuksen kritiikki - jonka perustellisuus ja laaja-alaisuus on harvinaisuus kiintiöbyrokratian kahlehtimassa yliopistossamme - saavuttanee tulevana vuosina yhä pysyvemmän aseman opinallamme kehittämisessä. Tämä edellyttää demokraattisten perinteiden säilyttämistä ja monipuolistamista - esim. kurssineuvostojen toimintaa voisi laajentaa tähän suuntaan.

Nyt on nähtävästi tullut aika, jolloin kirjastotiede ja informaatiikka ovat saamassa niille kuuluvan yhteiskuntatieteellisen painotuksen. Tämä on tavallaan vastaus Ritva Sievänen-Allenin käsityksille kirjastotieteestä talous- ja hallintotieteidenä sekä Esko

Häklin skeptiselle suhtautumiselle (Kirjastolehti 3/79) kirjastotieteeseen yhteiskuntatieteidenä. On tietenkin tavallaan paradoksaalista, että juuri nykyisen professorimme aikana - joka ei koulutukseltaan suinkaan ole yhteiskuntatieteilijä - ollaan suuntaamassa

opetustamme kohti yhteiskunnallista kysymyksenasettelua (esim. tiedontarve- ja käyttäjätutkimus). Tilanne saattaa johtaa tiettyihin arvovaltakysymysten kärjistymisiin; kyse on silloinkin pohjimmiltaan yliopiston ja tieteen autonomiasta.

Tutkintovaatimuksissamme näkyy vielä sangen raskaana "ammattikoulutuksellisuus" - varsinkin cum lauden runsaissa pakollisissa harjoituksissa ja esitelmissä. On tietenkin selvää, että meistä tulee kouluttaa käytännön työhön pystyviä ammatti-ihmisiä. Mielestämme vain liian usein joudutaan

johtamaan teoria itse käytännöstä (harjoituksista ym.) joka on keino-tekoista, ei elävää käytäntöä. Kuten D.J. Foskett on osuvasti todennut (UDK:n tieteellinen julk.sarja no 6, s. 11) "joskin on totta, että teoria ilman käytäntöä on steriiliä, ei pidä myöskään unohtaa, että käytäntö ilman teoriaa on sokeata". Teorialla emme siis suinkaan saa tarkoittaa steriiliä ja abstraktia teoretisointia, vaan oppimista edistävää ja helpottavaa kokonaiskuvaa käsiteltävästä ilmiöstä ja sen suhteesta ympäristöönsä.

YLEISOPINNOT

jäivät harmi kyllä käsittelemättä perusteellisesti. Niiden pakollisuus jää ennalleen, vaikka ei ole mitään syytä olla vaatimatta niitä myös ylimääräisiltä ja sivuaineen lukijoilta - jotka usein suorittavat aineestamme vain cl:n. Tällöin jää yhteiskuntatieteellinen koulutus pahasti vajavaiseksi.

APPROBATUR

Appron luonnetta johdatuksena opin-alaan ja harjoittelua edeltävinä opintoina haluttiin selventää. Koska luokitus on eräs tieteenalamme solmukohdista, lisättiin a:iin luokituksen luento- ja harjoituskurssi, jonka päämääränä on tutustuttaa yleisimpiin eli hierarkisiin järjestelmiin. Visaista hallinto-kohdan opetusta on tässä muokattu siten, että kahden pitkän luentosarjan sijasta kuullaan yhdellä 20 tunnin luennolla pääkohdat laeista, asetuksista sekä kehysorganisaatioista. Tietojenkäsittelyopin peruskurssin kohtalo on avoin - tiukat vaatimukset on esitetty laitoksen omasta kurssista (missä asia makaa?). Kirjatenttiin, joka kokonaisuutena todettiin tyydyttäväksi, lisättiin Tsubarjanin uusi Yleinen kirjastotiede, Helsinki 1979 sekä korvattiin Tinfon I mietintö uuden Tinfon (III) liitteellä 1.

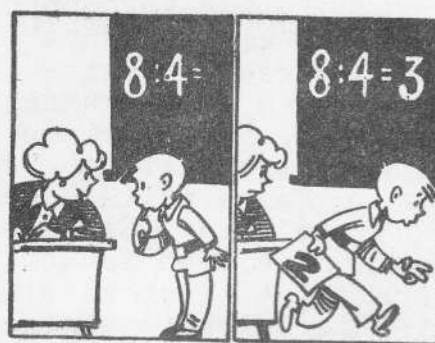
CUM LAUDE, A-LINJA

koki radikaaleimmat muutokset. 10b:n kirjatenttiä täydennettiin Leena Teinilän toimittamalla kirjalla Luoko valinta kysyntää, Hki 1979, siihen liitettiin myös kohdasta 13 Kahlan Neuvostoliiton

bibliografiatoimesta I, ss. 1-55. Kovasti kaivattiin kirjallisuutta paikkaamaan esim. tiedontarvetutkimuksen kohdalla olevia aukkoja.

Toinen kirjatentti vuorostaa su-pistui rajusti - siihen kuulu-neita kirjoja on siirrelty yhte-yksiinsä. Tämä kirjatentti onkin ollut varsin satunnainen ja keino-tekoinen. Uutena otsikkona on kirjastotiede ja informatiikka tutkimus-alana. Koko kohtaa 13 kehitettiin cl:n sisäänajona, jo-ten siihen liittyy 12 tunnin

luento kirjastojen ja informaatio-palvelukeskusten rakenteesta ja kehittämislinjoista. Kirjatenttiin on jäänyt Mikhailov-Giljarevski ja kak-si tiedontarveartikkelia Littunen-Sinkon kirjasta Yhteiskunnallinen tieto ja tiedotustutkimus. Ammatillisuuteensa tukehtuvassa cumussa uudis-tus on tervetullut. Hallintoasioiden opetus on kokonaan kohdassa 14. Siin-hen kuuluu entiseen tapaan kirjasto-rakennusten suunnittelu, periodilu-ento toiminta- ja taloussuunnittelus-ta luennolla sovittavine kirjalli-suuksineen. Uutena ovat peräkkäin pidettävät 20 tunnin luento yleisten ja 10 tunnin luento tieteellisten kirjastojen ja inf.palvelukeskusten hallinnosta. Näiden yhteydessä lue-taan entiset Suomen kunnallishallin-to, Häkli, Tammekann-Kokkonen sekä artikkeleita.

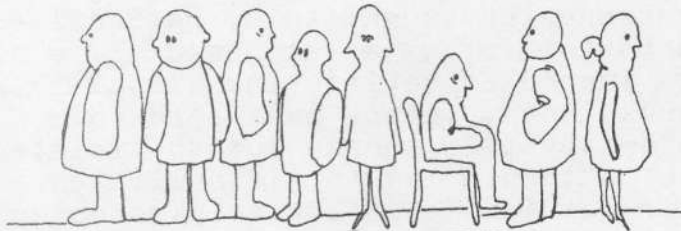

Kirjastoautomaation luennon yhteydes-sä tentittäväksi on siirretty Yleis-ten kirjastojen atk-tmk:n mietintö, laudaturista poimittu Chapman-St.Pierre-Lubans Library Systems analysis guidelines, New York 1970; Järvinen-Kerolan Systemointi I, Hki 1974 sekä Leppänen-Järvinen-Kerola Johdatus tietojenkäsittelyyn: tieto-järjestelmän hyväksikäytön näkö-kulma, Hki 1977.

Erikoistumiskohtiin tuli kirjamuutoksia ja lisäyksiä. Aivan uusi, erittäin laoginen vaihtoehto on tieteellisten kirjastojen erikoistymuodot. Siihen kuuluu 12 t. luento sekä kirjat: Houghton: Out of the dinosaur, London 1972, The interactive library: computerized processes in library and information networks, Stockholm 1975 sekä Whitestone: Photocopying in libraries, New York 1977 sekä artikkeleita.

CUM LAUDE, B-LINJA

sai muutamia täydennyksiä. Kirjatenttiin 10b lisättiin Houghton: Out of the dinosaur, London 1972 sekä Suhonen-Rautio: Tieteellinen kommunikaatio ja tieteen kehitys, Tre 1978. 16b-tenttiin lisättiin laudaturista Lancaster Vocabulary control in information retrieval, Washington 1972 ja Lancaster-Fayen Information retrieval on-line, Los Angeles 1973.

LAUDATUR

Erityisesti ylintä arvosanaa on rasittanut kuusi vuotta kestänyt epäpätevien vt. professorien käysi. Se on ollut "korvakuulolta" kokoonpantu. Nyt on l ikään kuin "kiinteytynyt", punaisena lankana kulkee kirjasto- ja informaatiotoiminnan yhteiskunnallisuuden korostaminen. Laudaturimme on ollut sangen kevyt verrattuna muiden oppiaineisiin eikä se siitä oleellisesti muuttunut vielääkään. Ei malta olla siteeraamatta uudelleen Foskettia (s.6) "kirjastonhoitajat eivät kärsi mistään erityisestä biologisesta vammasta, joka tekisi heidät kykenemättömiksi jatkuvaan oppimiseen".

Laudaturimme on nykyään seuraavalainen:

Laudaturseminaarin pituus kaksinkertaistuu eli vastaaman yliopistojen yleistä käytäntöä. Vai kasvaako sitenkin - miten on tulkittavissa "2 vkt joka toinen viikko/2lk"? Tieteellinen tutkielma pysyy ennallaan.

Kohtaan 19 tulee pari käytännössä pientä, mutta periaatteessa suurempaa

muutosta. A-kohdassa on valinnaisen kirjallisuuden lisäksi kaikille pakollinen Savolainen Kirjastotiede tieteenä. B-kohta on nimenmuutoksen jälkeen 'Kirjastotutkimus yhteiskuntatieteellisenä tutkimuksena -luentosarja'.

Kohta 20 'Kirjastojen asema (pitäisi ehkä olla "Informaationvälitys" -O.T.) yhteiskunnassa ja kulttuurijakelussa' muuttui rakenteeltaan selvemmäksi. Siinä on nyt ikään kuin kolme abstraktiotasoa; informaatiotosiologian ja -psykologian, kommunikaatiotutkimuksen sekä yksittäisten kirjastotutkimusten taso. Ensimmäistä edustavat valinnaiset Afanasjev Soziale Information und Leitung der Gesellschaft, Berlin 1976 tai Vygotski Thought and language, Cambridge, Mass. 1975. Toinen taso on kaikille pakollinen Pietilä On the scientific position of communication research (vaihtoehtoinen Anderla siis putosi pois). Konkreettisia tutkimuksia edustavat edelleen Berelson-Ansheim ja kaksi Tiihosen tutkimusta. Försök med bibliotek putosi.

Kohdalle 21 oli vaikeaa löytää sopivaa nimeä; miten osoittaa, että termi 'hallinto' pitää sisällään muutakin kuin vain "hallinnoimista ja byrokratologiaa". Nimeksi tuli pitkähkö "kirjasto- ja informaatiopalvelulaitosten hallinto ja suunnittelu yhteiskunnallisena tehtävänä". Se sisältää implisiittisesti demokration ja yhteiskuntatieteellisen tiedon vaatimukset "hallintotiedolta", tähän viittaa myös mukaan otettu TANDEM-loppuraportin osa. Kohdassa on seuraavat kirjat: 1) Marchant Participative management in academic libraries, London 1978 tai Kissel Betriebswirtschaftliche Probleme wissenschaftlicher Bib-

liotheken 2) Library planning and decision-making systems tai Libraries in post-industrial society Phenix 1977 3) D'Olier-Delmas tai Penna-Foskett-Sewell, 4) Gronow-Klemola-Partanen Demokratian rajat ja rakenteet, Porvoo 1977, ss. 3-129 ja 419-526 ja 5) TINFON III mietintö, Hki 1978, ss. 5-143.

Kohta 22 pysyi ennallaan, samoin 23. Tosin sekä opettajat että opiskelijat olivat yhtä mieltä siitä, että erillisen "vertailevan kirjastotieteen" olemassaolo on vähintään kyseenalaista. Kohta jätettiin entiselleen lähinnä teknisistä syistä.

B-linja säilyi entisellään, sitä ei itse asiassa ehditty edes käsitellä. Selvää on kuitenkin, että sekin vaatii jonkinlaista remonttia.

YLEISESTI OTTAEN

kannattaa vilaista laitoksen ilmoitustaululla roikkuvat lopulliset vaatimukset, niistä saa parhaan kokonaiskuvan.

Tämän vuoden työn yhteydessä tehtiin pohjaa myös tutkinnonuudistukselle - ensi vuonna on huolehdittava, ettei se valu hukkaan. Samoin on pidettävä kiinni niistä suoranaisesti vaatimuksiin kirjasmattomista lukuisista ajatuksista joita heräsi opetuksen sisällöstä. Niissä riittää tekemistä ensi syksyllekin.

Olli Tuuteri
Tuula Haavisto

MERÇI , ANNELI !